

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Kolu, Jaana

Title: "Mää aina niinku sekotan kaikki kielet typ ibland engelska svenska och finska"
Diskurspartiklar som interaktionell och grammatisk resurs i tvåspråkiga
ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors

Year: 2017

Version:

Please cite the original version:

Kolu, J. (2017). "Mää aina niinku sekotan kaikki kielet typ ibland engelska svenska och finska" Diskurspartiklar som interaktionell och grammatisk resurs i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors. In E. Sköldberg, M. Andréasson, H. A. Eryd, F. Lindahl, S. Lindström, J. Prentice, & M. Sandberg (Eds.), *Svenskans beskrivning 35 : Förhandlingar vid trettiofemte sammankomsten Göteborg 11-13 maj 2016* (pp. 107-120). Göteborgs universitet, institutionen för svenska språket. *Svenskans beskrivning, 35*. <http://hdl.handle.net/2077/52211>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

”Mää aina niinku sekotan kaikki kielet typ ibland engelska svenska och finska”

Diskurspartiklar som interaktionell och grammatisk resurs i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors

Jaana Kolu

1. Introduktion

Språklig kommunikation förutsätter samarbete mellan parterna i en samtalsituation. I samtal är både talande och lyssnande tätt bundna till varandra så att den som talar samtidigt fungerar som lyssnare. *Diskursmarkörer* är ett samlingsbegrepp för språkets minsta byggstenar som både talare och lyssnare använder för att detta samspel ska fungera (Lindström 2008:78). Enligt Lindström ”kan diskursmarkörer på ett avgörande sätt påverka mottagandet” (2008:78) av budskapet. Lindström (2008) indelar diskursmarkörer i *primära* (diskurspartiklar) och *sekundära* (t.ex. adverb och pronomen) utifrån deras funktioner. Diskurspartiklar har som primär eller enda funktion att reglera samtalet (t.ex. *vetdu*), medan adverb och pronomen (t.ex. *i varje fall, du*) även har andra funktioner än den diskursiva.

Olika språk och samhällen har egna konventioner kring hur talturer konstrueras och två- och flerspråkiga samtal erbjuder en möjlighet att studera hur språkspecifika konventioner tillämpas i de samtal där två eller fler språk används. Flerspråkiga talare har tillgång till hela sin språkrepertoar av diskurspartiklar när de reglerar, planerar, reparerar sitt tal och signalerar kontakt med varandra (se t.ex. Clyne 1972; Salmons 1990; De Bot & Schreuder 1993; Hlavac 2006; Svensson 2009; Henricson 2015). I och med att samhällen blir allt mer mångkulturella och flerspråkiga behövs det mer forskning kring hur flerspråkiga använder sina lingvistiska och interaktionella resurser i kommunikationen med varandra.

I kapitel 2 redogörs för syftet med studien och i kapitel 3 ges en kort redogörelse för svenska och finska diskurspartiklar och i synnerhet för de diskurspar-

tiklar som står i fokus i denna studie. I kapitel 4 beskrivs material och metod. Därefter redovisas och diskuteras resultaten av analysen i kapitel 5 och 6. I kapitel 7 avrundas diskussionen.

2. Syfte

Föreliggande studie granskar vissa svenska och finska diskurspartiklar som används i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors (2014–2016). Syftet är att utreda och jämföra vilka funktioner dessa diskurspartiklar har i interaktionen mellan 13–15 åriga ungdomar på de tre orterna. Artikeln fokuserar på diskurspartiklar i anslutning till kodväxling, dvs. alternerande användning av finska och svenska (jfr Wardhaugh 2015:85–86). Genom att jämföra hur diskurspartiklar används i kodväxling med samma språkpar på de tre geopolitiskt olika orterna kan jag hitta eventuella skillnader i användningen som inte beror på språktypologiska och lingvistiska faktorer. Även Gardner-Chloros (2009:109) konstaterar att det på detta sätt går att utreda hur de sociolingvistiska faktorerna syns i kodväxlingen: ”The obvious way to do this is to make comparisons between cases where the same pairs of languages are combined in different sociolinguistic settings [...]”. Haparandasamtalen utgör dock det primära studieobjektet i denna undersökning, eftersom diskurspartiklar i Tornedalsungdomars språk är ett tämligen outforskat ämne.

3. Diskurspartiklar i svenskan och finskan

Lindström (2008:78–79) delar in de svenska och finlandssvenska diskurspartiklarna i fyra undergrupper: dialogreglerande (t.ex. *ja*), yttrandebestämmande (t.ex. *nå*), fokuserande (t.ex. *liksom*, *typ*) och modaliserande (t.ex. *ju*).

I likhet med den andra fokalpartikeln *liksom* är även *typ* syntaktiskt rörlig och kan ha flera olika funktioner i ett yttrande (Lindström 2008:93). Med dessa fokalpartiklar kan talaren planera sitt tal och fokusera ett led i ett yttrande. Enligt Lindström (ibid.) har *liksom* något kvar av den ursprungliga jämförande betydelsen, när talaren bedömer ”ett uttrycks eller en hel utsagas träffsäkerhet”. Även *typ* används i denna betydelse, men den fungerar ännu tydligare som exemplifierande markör (Lindström 2008:94). *Typ* är speciellt vanlig i svenskt ungdomsspråk (t.ex. Grönberg 2004; Kotsinas 2004; Svensson 2009).

I den stora finska grammatiken (VISK 2004 § 792) presenteras tio olika

typer av partiklar i finskan. Av dem är de tre följande av intresse för denna studie: 1) dialogpartiklar, t.ex. *ai*, *joo*, *no* 2) planeringspartiklar, t.ex. *niinku*, *eiku* 3) yttrandepartiklar, t.ex. *no* (*nå*).

I finskan har planeringspartikeln *niinku* 'liksom' likadana funktioner som svenskans *liksom* och *typ* (jfr VISK § 792, 861). Dessutom används den även i refererande funktion, dvs. före anfört tal (VISK § 861, 1486) och i självreparationer (VISK § 862, 1075). Även *eiku* används som reparationspartikel (ibid.).

Nå kan ha flera olika funktioner i ett yttrande. Dialogpartikeln *no/nå* kan ensam utgöra en taltur som en respons på en fråga (VISK § 1051). Den turiniterande yttrandepartikeln *no/nå* används t.ex. som en påskyndande partikel och föregår ofta en fråga: ”*nå* va ska vi tala om här?” (jfr VISK § 796; 856). *Nå* används även för att uppmana den andre att fortsätta att tala (Lindström 2008:84–85). Enligt Raevaara (1989:148) fungerar *nå* som en övergångsmarkör. Partikeln saknar någon direkt motsvarighet i dagens sverigesvenska. Carlson (1984:76–81) har påpekat att finskans *nå* och engelskans *well* delvis används i likadana kontexter.

I tidigare forskning (Kolu 2011:166–167) om finska inslag i svenska ungdomssamtal i Haparanda har det kommit fram att de tvåspråkiga ungdomarna i de inspelade samtalen från 2005–2007 använde finska diskurspartiklar, även om de i övrigt talade svenska. Högstadieläverna använde t.ex. den finska reparationsmarkören *eikö* (den dialektala formen av *eiku* 'nej utan') i samtalen, t.ex. ”jag tycker inte ris (.) *eikö* potatis passar med korvstroganoff”.

Finlandssvenska diskurspartiklar (t.ex. Green-Vänttinen 2001; Lehti-Eklund 2001; Henricson 2013, 2015) och diskurspartiklar i inlärsamtal i Finland (Green-Vänttinen & Lehti-Eklund 2007) har studerats i större omfattning än Sverigefinska. Green-Vänttinen (2001) har i sin doktorsavhandling granskat en grupp uppbackningsord, bl.a. *jå*, *mm*, *just de*, *ajjaha*, i Helsingforssvenska samtal. Resultaten visade att uppbackningsorden *jå* och *mm* dominerade i samtalen. Dessa två ord utgjorde 80 procent av alla uppbackningsord. *Jå* användes som uppbackning och som svar på frågor. Dessutom fungerade *jå* som turinledare. Det sverigesvenska *ja* var betydligt mindre vanlig i Green-Vänttinens (2001) material.

Henricson (2013) har studerat användning av diskurspartiklar i flerspråkiga samtal på fyra svenska språköar, dvs. i finskspråkiga städer som har en svenskspråkig minoritet i Finland. I språkösamtalen förekommer flera finska diskurspartiklar, t.ex. *eiku* 'nej, eller' och *siis* 'alltså' (Henricson 2013:162–172). Henricson (2013:149) konstaterar att ”de finska och gemensamma diskursmarkörerna utgör språkneutrala bryggor mellan svenska och finska”.

4. Material och metod

Primärmaterialiet för denna studie utgörs av 14 videoinspelade vardagliga samtal i tre högstadieskolor mellan tvåspråkiga 14–15-åriga elever i Haparanda (2014–2015, ca 11 timmar, 25 samtalsdeltagare). Matrisspråket i Haparandasamtalen är huvudsakligen finska och ungdomarna kodväxlar till svenska. Det ena jämförelsematerialet samlades in i två Sverigefinska skolor i Stockholms län 2015–2016 (11 samtal, ca 8 timmar, 22 samtalsdeltagare). I Stockholmsmaterialiet använder ungdomarna för det mesta svenska med varandra, och det sker inte så mycket kodväxling från svenska till finska. Ungdomarna kodväxlar mer när de har finska som matrisspråk: då bäddar de in svenska ord i sin finska. Det andra jämförelsematerialet samlades in i en svenskspråkig skola Helsingfors 2014 (10 samtal, ca 6 timmar, 10 samtalsdeltagare). I Helsingforsamtalen utgör svenska matrisspråket och de tvåspråkiga ungdomarna kodväxlar från svenska till finska.

Alla videoinspelningarna gjordes utanför klassrummet så att ungdomarna fick sitta parvis eller i grupper av 3–7 personer i ett avskilt rum och tala fritt om sina egna samtalsämnen. De fick sitta för sig själva för att samtalssituationen skulle bli så avspänd och naturlig som möjligt. Ungdomarna fick avsluta samtalet när de ville och därför varierar inspelningstiden per talare och grupp från 15 minuter till en och en halv timme. Samtalsdeltagarna fick inga instruktioner för vilket språk eller vilka språk de skulle använda, utan de bads tala såsom de vanligtvis brukar tala med varandra och om sådana teman som de även annars brukar tala om.

Samtalen har grovtranskriberats och diskurspartiklarna och deras funktioner i anslutning till kodväxlingen har analyserats kvalitativt i den kontext och i det yttrande de förekommer i interaktionen. Diskurspartikeln kan ingå i de inbäddade inslagen i kodväxlingen eller den i sig kan utgöra det enda inbäddade elementet i yttrandet.

Även kvantitativa uppgifter ges om diskurspartiklarnas frekvenser i de tre delmaterialen. Det är dock viktigt att beakta att de tre delmaterialen är olika stora och att frekvenserna därför inte är jämförbara i de olika materialen. Dessutom finns stora skillnader mellan samtalen till och med på en och samma ort och speciellt mellan de enskilda talarna när det gäller användningsfrekvensen per respektive diskurspartikel. Frekvenserna ger dock en viss bild av hur frekventa diskurspartiklarna är i anslutning till kodväxling i varje material.

I föreliggande studie granskas svenskans fokalpartikel *typ* och finskans motsvarande *niinku* (och den dialektala *niinkö*) i tvåspråkiga samtal i Haparanda, Stockholm och Helsingfors. Därtill studeras reparationsmarkören *eiku* (och den dialektala *eikö*) och partikeln *no/nå* som kan fungera både som dialogpartikel eller som yttrandepartikel i finskan och i finlandssvenskan. Enligt den

stora finska grammatiken är *no* en av de vanligaste partiklarna i finskan (VISK § 808). Diskurspartiklarna valdes ut, antingen eftersom de är mest frekventa i minst ett av de tre delmaterialen i anslutning till kodväxling (t.ex. *typ*) eller är gemensamma för två eller tre av materialen (t.ex. *typ*, *niinku*, *nä*, *eiku*).

5. Resultat

5.1 Fokalpartikeln *typ*

Fokalpartikeln *typ* är den vanligaste diskurspartikeln i samband med kodväxling i Haparandasamtalen där den har sammanlagt 170 belägg. Partikeln förekommer 47 gånger i helt svenska yttranden och 49 gånger i yttranden där det sker kodväxling (46 gånger från finska till svenska och 3 gånger från svenska till finska). Dessutom förekommer *typ* 74 gånger i för övrigt finska yttranden och utgör således det enda inbäddade elementet i yttrandet. Det bör dock påpekas att sex talare av de 25 Haparandaungdomarna svarar för majoriteten av beläggen på *typ* i Haparandasamtalen.

Diskurspartikeln *typ* används i samtalen i en exemplifierande funktion såsom i övrigt i svenskan (jfr Kotsinas 2004:87; Lindström 2008:94; Svensson 2009:177–178). Dessutom signalerar *typ* kodväxling från finska till svenska vilket illustreras i exempel (1)–(3). Denna markerade kodväxling kallas för *flagged switch* på engelska (jfr Gardner-Chloros 2009:107). Det finns sammanlagt 26 belägg på *typ* framför ett inbäddat inslag från svenska.

- (1) nehän mennee vaan semmoseen mihin ne pääsee *typ* vârd
'de går ju bara dit där de kommer in *typ* vârd'
- (2) se on semmonen *typ* en turkos burk
'det är en sån där *typ* en turkos burk'
- (3) ajattele jos lentäis *typ* så där att man dör
'änk om man skulle flyga *typ* så där att man dör'

Fokalpartikeln *typ* innebär ett avbrott i finskans syntax och gör integreringen av det efterföljande inbäddade inslaget smidig. *Typ* fungerar således som en brygga mellan den finska och svenska syntaxen. Det svenska inslaget som inte böjs enligt finskans syntax i exempel (4) och (5) bryter inte mot finskans syntax såsom det skulle göra om det förekom i samma finska yttrande utan partikel. Denna iakttagelse får stöd av exempel (6) och (7) där samma svenska ord utan *typ* har böjts enligt finskans syntax i partitiv.

- (4) mäa aina niinku sekotan kaikki kielet *typ* ibland engelska svenska och finska
'*jag blandar liksom alltid alla språk typ ibland engelska, svenska och finska*'
- (5) niillä on *typ* matte
'*de har typ matte*'
- (6) meillähän on *engelskaa* lunchin jälkeen
'*vi har ju engelska efter lunchen*'
- (7) ku meillä on *mattea* tiistaisin
'*då vi har matte på tisdagar*'

Typ kan ta likadana positioner i finskan som i svenskan och fokusera ett nominalled (8), verbled (9), adjektivled (10) och räkneord (11). *Typ* har en exemplifierande funktion och före tidsbestämningar (11) betyder *typ* närmast 'ungefär'.

- (8) kerrotaan *typ* joitakin kysymyksiä
'*vi ska ha typ några frågor*'
- (9) me ollaan *typ* puhuttu kaikki mitä me aiotaan puhua tänä päivänä
'*vi har typ talat om allt vad vi tänker tala om i dag*'
- (10) sen tausta on semmonen *typ* glitterinen
'*dess bakgrund är en sån där typ glittrig*'
- (11) *typ* viiskyt päivää niin alkaa höstlov
'*typ femti dagar så börjar höstlovet*'

Även i Stockholmsmaterialet är fokalpartikeln *typ* frekvent, men förekommer bara i svenska yttranden med undantag av de tre belägg där *typ* utgör det enda inbäddade elementet från svenskan i finska yttranden (12).

- (12) mäa oon *typ* allerginen metsälle
'*jag är typ allergisk mot skog*'

Fokalpartikeln *typ* är inte alls lika vanlig i Helsingforsmaterialet som i Haparanda- och Stockholmsmaterialet och förekommer i Helsingfors samtalen sammanlagt 17 gånger, varav 16 gånger i helt svenska yttranden i två samtal. Endast en gång förekommer *typ* i samband med den finska och finlandssvenska dialogpartikeln *jä* 'ja' (13).

(13)

Anna: att han sku ha sulanu
'att han sku ha smält'
Maria: typ jä

5.2 Fokalpartikeln *niinku/niinkö*

I Haparandasamtalen används även den dialektala formen *niinkö* av finskans planeringspartikel *niinku* 'liksom' för att signalera kodväxling från finska till svenska. Partikeln tycks således användas som *typ* i ansutning till kodväxling. *Niinkö* har 81 belägg i Haparandamaterialet och föregår kodväxling i 62 av fallen. Den kan fokusera ett svenskt nominalled (14), adjektivled (15) eller ett verbalt led (16) som direkt följer efter *niinkö*. Partikeln har dessutom en exemplifierande funktion.

(14) sofia puhhuu *niinkö* finlandssvenskaa men ändå
'sofia talar liksom finlandssvenska men ändå'

(15) jotakin *niinkö* kryddstarkt
'något liksom kryddstarkt'

(16) kannattaa *niinkö* pröövata
'det lönar sig liksom att pröva'

I likhet med fokalpartikeln *typ* utgör även *niinkö* ett avbrott i finskans syntax och gör det möjligt att bädda in ett svenskt ord i dess svenska form i finsk syntax som i exempel (17).

(17) voitko sää *niinkö* fråga
'kan du liksom fråga'

I Stockholmsmaterialet finns 19 belägg på *niinku*. I nio fall föregår ordet ett inbäddat svenskt ord i finskan och i två fall åtföljs *niinku* av ett finskt ord i svenskan. I exempel (18) åtföljs *niinku* av det inbäddade finska substantivet *haukia* 'gäddor', och ordet har böjts enligt finskans grammatik i partitiv plural. Även här kan det antas att *niinku* gör det lättare att bädda in det finska kasusböjda substantivet i svenskans syntax.

(18) sen brukar jag fiska *niinku* *haukia*
'liksom gäddor'

I Helsingforsmaterialet använder ungdomarna inte *niinku* i samband med kodväxling, men det finns två belägg på den svenska fokalpartikeln *liksom* precis före kodväxlingen till finska. I exempel (19) åtföljs *liksom* av det finska ordet *nyrkkeilysäkkiä* 'boxningsäck'. Det finska inbäddade ordet böjs enligt finskans grammatik i partitiv i såsom det skulle böjas i motsvarande finska yttrande.

- (19) jag har aldrig slått nåt annat än *liksom* *nyrkkeilysäkkiä*
'*boxningsäck*'

I Helsingforsmaterialet använder de tvåspråkiga ungdomarna inte lika mycket diskurspartiklar i samband med kodväxling, utan de inbäddade finska substantiven får i stället svenska bestämmingar som artiklar och pronomen såsom i exempel (20).

- (20) alla har *en sån där ikäraja*
'*åldersgräns*'

I likhet med diskurspartiklar kan artiklar och pronomen således fungera som anpassningsstrategier att inkorporera finska ord i svenskans morfosyntax (jfr Kolu 2016a, 2016b). Betydelsen hos pronomenet *en sådan där* är dessutom exemplifierande, så pronomenet kan tänkas ha likadana funktioner som diskurspartiklarna *typ* och *niinku*. Den talspråkliga formen *semmonen* av finskans motsvarande pronomen *semmoinen* 'en sådan där' föregår ordet *typ* i exempel (2) och (10) i Haparandamaterialet.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att både *typ* och *niinku/niinkö* kan "flagga" för kodväxling både från finska till svenska och från svenska till finska och fungera som en anpassningsstrategi i integreringen av de inbäddade elementen. Diskurspartiklar tycks således bilda såväl en metalingvistisk som en grammatisk resurs i de tvåspråkiga samtalen.

5.3 Yttrande- och dialogpartikeln *nå*

Den finska och den finlandssvenska *nå* förekommer i alla de tre delmaterialen. I Haparandamaterialet har *nå* 27 belägg, i Stockholm 14 och i Helsingfors 5 belägg. Partikeln fungerar både som yttrandepartikel och som dialogpartikel. Som yttrandepartikel placeras *nå* i början av en tur eller ett yttrande (VISK § 1036). I exempel (21) från Helsingfors används *nå* i partikelkedjan *nå niin* 'så så' som fungerar som en uppmanande lystringssignal för att väcka lyssnarnas uppmärksamhet.

(21) *nå niin* ↑*lyssna* nu

Dialogpartikeln *nå* används även som respons på frågor i alla de tre materialen. I exempel (22) ur Stockholmsmaterialet bildar det första och andra yttrandet ett tätt bundet yttrande där det första ledet utgörs av Elins fråga *vet ni va dom i medeltal tjänar i Polen* och det andra ledet består av Johannas respons *nå* som hon upprepar. Det andra *nå* uttalas med något starkare eftertryck. Här fungerar dialogpartikeln *nå* som Johannas svar på Elins fråga som uppmanar Johanna att gissa svaret på frågan (jfr VISK § 1051). Med *nå* signalerar Johanna att hon vill att Elin själv ska svara på sin egen fråga.

(22)

Elin: vet ni va dom i medeltal tjänar i Polen
Johanna: *nå* (.) ↑*nå*

I exempel (23) från Helsingfors inleder *nå* på rad tre Teas svar på Annas fråga *va var ert medeltal*. Enligt VISK § 1036 förekommer *no* (*nå*) ofta i ritualiserade uttryck såsom i svar på intervjufrågor. Eftersom Tea har ett lägre medeltal i betydelsen än Mikaela, kan *nå* även tolkas som något slags uttryck för ett icke-prefererat svar på frågan (jfr VISK § 1036).

(23)

Anna: va var ert medeltal
Mikaela: de var åtta komma två
3Tea: *nå* sju komma sex

5.4 Planeringspartikeln *eikul eikö*

När de tvåspråkiga Haparandaungdomarna reparerar sitt tal, använder de 19 gånger den dialektala varianten *eikö* av den finska planeringspartikeln *eiku* 'nej utan' i samtalen. *Eikö* förekommer såväl i *självreparationer* (jfr Schegloff 2007:101) som i reparationer som samtalspartnern gör såsom i exempel (24).

(24)

Mia: miten sää uskot että se sun prov meni
'hur tror du att ditt prov gick?'

Ella: ai engelskan
'(du menar) engelskans?'

Mia: *eikö* no typ
'nej utan NO typ'

I Stockholmsmaterialet används *eiku* bara en gång i ett finskt yttrande. I Helsingforsmaterialet finns tre belägg på *eiku* i svenskan. I exempel (25) gör först Sofia en reparation på rad två genom att byta ut Elinas tidsangivelse *femton minuter* till *en halv timme*. Elina skyndar sig att själv reparera med *eiku halv timme* 'nej utan halv timme'. Hon påpekar dessutom att hon menade *en halv timme*.

(25)

Elina: då har vi ju redan talat femton minuter

Sofia: en halv timme

Elina: *eiku* halv timme jag menar en halv timme

6. Diskussion

I tvåspråkiga samtal i Haparanda kan en och samma diskurspartikel ha flera olika funktioner och några av funktionerna kan realiseras samtidigt. Funktionerna är delvis desamma som i enspråkiga samtal, men det som utmärker partiklarna *typ* och *niinku* i Haparandasamtalen är att de även kan signalera kommande kodväxling. Utöver den metalingvistiska funktionen tycks diskurspartiklarna bilda en grammatisk resurs i tvåspråkiga samtal. Henricson (2013:149) kallade diskurspartiklarna i språkösamtalen för "språkneutrala bryggor mellan svenska och finska". Jag kallar dessutom diskurspartiklarna *typ* och *niinku* som "syntaktiska bryggor" mellan svenska och finska. Båda partiklarna utgör ett avbrott i matrispråkets syntax före kodväxlingssekvensen och fungerar som "krockkuddar" som "dämpar stöten" mot det inbäddade inslaget, i synnerhet när det "främmande" elementet inte böjs enligt matrispråkets grammatik.

Sammantaget verkar Haparanda-, Stockholms- och Helsingforsungdomarna delvis använda gemensamma diskursmarkörer i likadana kontexter; det gäller t.ex. partikeln *nå* som fyller flera olika interaktionella funktioner i samtalen. Den för de sverigesvenska ungdomssamtalen typiska diskurspartikeln *typ* förefaller vara mest utmärkande för kodväxlingen i Haparandamaterialet. *Typ* är frekvent även i Stockholmsmaterialet, men inte i anslutning till kodväxling. Det sker i överlag mindre kodväxling mellan svenska och finska i Stockholmsamtalen än i Haparanda, och svenskan dominerar i Stockholmsmaterialet. Att *typ* inte är så vanlig i Helsingforsmaterialet beror däremot troligen på att de tvåspråkiga Helsingforsungdomarnas språk fått mer inflytande från finskt än sverigesvenskt ungdomsspråk (jfr Höckerstedt 2006:123).

Nå och *eiku* är frekventa partiklar i finskan och saknar direkta och lika korta

motsvarigheter i sverigesvenskan vilket i sin tur kan bidra till att orden används både i sverigefinska ungdomssamtal och tvåspråkiga samtal i Helsingfors.

7. Avslutning

I denna artikel har jag granskat hur tvåspråkiga ungdomar i Haparanda, Stockholm och Helsingfors använder vissa finska och svenska diskurspartiklar i kodväxling. Av resultatet att döma verkar diskurspartiklarna bilda en interaktionell, metalingvistisk och grammatisk resurs som de tvåspråkiga talarna använder sig av enligt principen ”man tager vad man haver”: bortsett från *typ* som så tydligt är den mest frekventa diskurspartikeln i anslutning till kodväxling i Haparandasamtalen, är det omöjligt att se någon tydlig preferens för diskurspartiklar från det ena eller andra språket i samband med kodväxling. Fokalpartikeln *typ* är ofta förekommande i anslutning till kodväxling i Haparandamaterialet, men även *niinku* används i samma funktioner både i Haparanda- och Stockholmssamtalen. De finska och svenska diskurspartiklarna tycks således bilda en gemensam tvåspråkig resurs. I de flesta fall tycks avgörande för valet av diskurspartikeln inte vara samtalets matrisspråk eller samhällets majoritetspråk, utan diskurspartikelns funktion. T.ex. *nå* fyller många viktiga funktioner i interaktionen och saknar dessutom en direkt motsvarighet i Sverigesvenskan.

Mycket har hänt sedan jag gjorde de första inspelningarna i Haparanda 2005–2007. Å ena sidan använder Haparandaungdomarna mycket mer finska i materialet från 2014–2015 som ligger till grund för denna studie, å andra sidan har det lilla svenska ordet *typ*, som lyste med sin frånvaro 2005–2007, vunnit terräng t.o.m. i finskan. Det blir intressant att följa utvecklingen och det krävs vidare forskning kring användning och eventuell etablering av olika typer av diskurspartiklar i två- och flerspråkiga samtal.

8. Litteratur

Carlson, Lauri 1984. “Well” in dialogue games: A discourse analysis of the interjection “well” in idealized conversation. *Pragmatics & Beyond*, 5.

Amsterdam: John Benjamins.

Clyne, Michael 1972. Some (German-English) language contact phenomena at the discourse level. I: Firchow, Evelyn S., Kaaren Grimstad, Nils Hasselmo & Wayne O’Neil (red.), *Studies for Einar Haugen*. The Hague: Mouton, s. 132–144.

- De Bot, Kees & Robert, Schreuder 1993. Word production and the bilingual lexicon. In: Schreuder, Robert & Bert Weltens (red.), *The bilingual lexicon*. Amsterdam: John Benjamins, s. 191–214.
- Gardner-Chloros, Penelope, 2009. *Code-switching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Green-Vänttinen, Maria 2001. *Lyssnaren i fokus: En samtalsanalytisk studie*. (Studier i Nordisk Filologi 79.) Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Green-Vänttinen, Maria & Hanna Lehti-Eklund 2007. Självreparationer i svenska som S1 och S2. I: Lehti-Eklund, Hanna (red.), *Att växa till lärare - svensk-lärarytelse i utveckling*. Helsingfors: Helsingfors universitet, s. 53–81.
- Grönberg, Anna Gunnarsdotter 2004. *Ungdomar och dialekt i Alingsås*. (Nordistica Gothoburgensia 27.) Göteborg: Acta universitatis Gothoburgensis.
- Henricson, Sofie 2013. *Svenska i finsk miljö. Interaktion, grammatik och flerspråkighet i samtal på svenska språköar i Finland*. Helsingfors: Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet.
- Henricson, Sofie 2015. Svenska och finska i samma samtal. I: Tandefelt, Marika (red.), *Gruppspråk, samspråk, två språk. Svenskan i Finland - i dag och i går 1:2*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland, s. 127–142.
- Hlavac, Jim 2006. Bilingual discourse markers: Evidence from Croatian-English code-switching. *Journal of Pragmatics* 38, s. 1870–1900.
- Höckerstedt, Leif 2006. Helsingforssvenskan – vem är du? I: Juusela, Kaisu & Katariina Nisula (red.), *Helsinki kieliyhteisönä*. Helsingfors: Institutionen för finska språket och litteraturen vid Helsingfors universitet, s. 123–141.
- Kolu, Jaana 2011. Språkkontaktdrag i Haparandaungdomars muntliga och skriftliga kommunikation. I: Edlund, Ann-Catrine & Ingmarie Mellenius (red.), *Svenskans beskrivning* 31. Umeå: Institutionen för språkstudier, Umeå universitet, s. 161–169.
- Kolu, Jaana 2016a. Kodväxling i tvåspråkiga ungdomssamtal i Haparanda och i Helsingfors. Matrisspråk, morfosyntaktisk integrering och anpassningsstrategier. I: Gustafsson, Anna W., Lisa Holm, Katarina Lundin, Henrik Rahm & Mechtilde Tronnier (red.), *Svenskans beskrivning* 34. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap Serie A74.) Lund: Lunds universitet, s. 299–312. <<http://konferens.ht.lu.se/svebe34/konferensvolym>>. Hämtat 12 november 2016.
- Kolu, Jaana 2016b. Onko suomen ja ruotsin koodinvaihdolla kielioppia? Substantiivien ja verbien taivutus Haaparannan, Tukholman ja Helsingin kaksikielisissä keskusteluissa. I: Laakso, Johanna, Maria-Maren Linkgreim, Kirsti Siitonen, & Katre Öim (red.), *Lähivertailuja* 26. s. 182–221. <<http://arhiiv.rakenduslingvistika.ee/ajakirjad/index.php/lahivordlusi/issue/view/LV26>>. Hämtat 20 november 2016.

- Kotsinas, Ulla-Britt 2004 [1994]. *Ungdomsspråk*. 3 uppl. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Lehti-Eklund, Hanna 2001. Om *att* som diskursmarkör. I: *Språk och stil* NF 11, s. 81–118.
- Lindström, Jan 2008. *Tur och ordning. Introduktion till svensk samtalsgrammatik*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.
- Myers-Scotton, Carol 1993. *Duelling languages*. Oxford: Oxford University Press.
- Raevaara, Liisa. 1989. No - vuoronalkuinen partikkeli. I: Hakulinen, Auli (red.), *Suomalaisen keskustelun keinoja I*. (Kieli vol. 4.) Helsingfors: Institutionen för finska språket, Helsingfors universitet, s. 147–161.
- Salmons, Joe 1990. Bilingual discourse marking: Codeswitching, borrowing and convergence in some German-American dialects. *Linguistics* 28, s. 453–480.
- Schegloff, Emanuel A. 2007. *Sequence Organization in Interaction. A Primer in Conversation Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Svensson, Gudrun 2009. *Diskurspartiklar hos ungdomar i mångspråkiga miljöer i Malmö*. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap Serie A67.) Lund: Lunds universitet.
- VISK = Hakulinen, Auli, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen & Irja Alho 2004. *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura. <<http://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>>. Hämtat 8 september 2016.
- Wardhaugh, Ronald 2015. *An Introduction to Sociolinguistics*. 6 uppl. Oxford: Basil Blackwell.

Jaana Kolu

Institutionen för språk

Jyväskylä universitet jaana.kolu@jyu.fi

Transkriptionsnyckel

- (.) en kort paus
 ↑*nå* ordet sägs med högre ton än omgivande tal
lyssna sägs med emfas

